

Waterschap Roer en Overmaas anticipeert met waterplan op klimaatverandering

Klimaatverandering (wat betekent dat voor Limburg) én het streven om de waterkwaliteit verder te verbeteren. Twee thema's die heel concreet aan bod komen in het waterbeheersplan 2010 – 2015 van het Waterschap Roer en Overmaas. Neerslag praatte met voorzitter Jan Schrijen van het meest zuidelijk gelegen waterschap van Nederland.

IN HOEVERRE IS UW WATERSCHAP ANDERS DAN ANDERE WATERSCHAPPEN?

Voorzitter Jan Schrijen: „Waterschap Roer en Overmaas zorgt voor de kwantiteit en de kwaliteit van het water de beken en plassen, zuivert het afvalwater van bedrijven en particulieren én beheert de waterkeringen langs de Maas in Zuid- en Midden-Limburg (van Maastricht tot en met Roermond). Het doel is het realiseren van veilig (bescherming tegen overstromingen), voldoende (voorkomen van droogte) en schoon water in een zo natuurlijk mogelijk ingericht watersysteem. In ons waterbeheersplan geven wij aan wat we willen doen en met welke partijen wij samenwerken om de doelstellingen te bereiken.

Waterschap Roer en Overmaas is een bijzonder waterschap met twee unieke kenmerken: het werkgebied grenst voor 90% aan Duitsland en België. Het Zuid-Limburgs landschap is heuvelachtig. Het water stroomt dus veel sneller dan in de rest van Nederland. Dit leidt in het buitengebied tot specifieke problemen, zoals bodemerosie (waardoor vruchtbare landbouwgrond verloren gaat) en water- en modderoverlast op lager gelegen plekken. Maar ook bebouwde hellende gebieden hebben een aangepast afwateringssysteem nodig om wateroverlast te voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan droge waterinfrastructuur als droogdalen, holle wegen en regenwaterbuffers. Het internationale karakter blijkt ook uit onze intensieve samenwerking met Duitse, Vlaamse en Waalse waterpartners. Dit waterbeheersplan is gelijktijdig opgesteld en afgestemd met het provinciale Waterplan 2010 – 2015 en het Stroomgebiedsbeheersplan voor de Maas.”

WAT ZIJN DE KERNPUNTEN UIT HET WATERBEHEERSPLAN?

Voorzitter Jan Schrijen: „Dit plan bevat de visie van het bestuur op het waterbeheer in Zuid- en Midden-Limburg en is samen te vatten met de woorden: samenwerking, draagvlak, haalbaarheid en betaalbaarheid. Deze woorden waren steeds te horen tijdens de discussies in het bestuur over de zaken die het waterschap de komende zes jaar gaat aanpakken. Concreet gaat het daarbij om investeringen in werken die bescherming bieden tegen wateroverlast en het schoner maken van het water. De maatregelen op het gebied van het verbeteren van de waterkwaliteit en de natuurlijke toestand van de beken maken natuurlijk deel uit van het internationale stroomgebiedbeheersplan Maas. Alle landen van de Europese Unie moesten voor het einde van 2009 voor de Europese Kaderrichtlijn Water dergelijke plannen maken.”

KLIMAATVERANDERING

„Klimaatverandering is natuurlijk een belangrijk thema dat dwingt om maatregelen te nemen. Meer regen in de winter en in de zomers langere droge perio-

Niet-kerende grondbewerking

Niet-kerende grondbewerking betekent letterlijk het niet keren of niet omdraaien van de grond. De grond wordt wel opgetild en doorlucht, maar oogstresten of bodembedekking blijven in het voorjaar ook nabij het bodemoppervlak aanwezig. Dat is vooral van belang voor het bodemleven (wormen) dat het voedsel vindt waar ze het ook verwacht. Een goed ontwikkeld en gevarieerd bodemleven zorgt voor een goede vertering van deze gewasresten en draagt zo bij aan een goede bodemstructuur. De wormgangen zorgen ook voor een goede doorlatendheid van de bodem. Bij hevige buien zal dus meer regenwater in de grond wegzakken. Onder in het dal zijn er minder zware water- en modderstromen, waardoor regenwaterbuffers (die bebouwing en hoogwaardige infrastructuur beschermen) minder groot hoeven te zijn.

Waterschap Roer en Overmaas stimuleert samen met de Provincie Limburg het toepassen van niet-kerende grondbewerking met een bijdrage van € 50/ha/jaar en heeft twee landbouwkundig adviseurs ingehuurd voor individuele begeleiding van agrariërs.

den, maar wel met zwaardere buien, kunnen leiden tot wateroverlast, watertekorten en een slechtere waterkwaliteit voor natuur en landbouw. Om duidelijkheid te bieden over de bescherming tegen wateroverlast heeft de Provincie Limburg pas nog wateroverlastnormen vastgesteld. Voor het heuvelland is financieel gezien niet 1/100, maar 1/25 haalbaar (dat betekent dat er statistisch gezien een kans is dat er eens per 25 jaar wateroverlast optreedt red.). Om aan deze normen te kunnen voldoen gaan wij onder andere zo'n 150 regenwaterbuffers in het hellende gebied van Zuid-Limburg vergroten. Deze vergroting wordt echter zo veel mogelijk beperkt door op akkers bronmaatregelen te nemen. Om bodemerosie en wateroverlast te verminderen, zal de landbouw grootschalig niet-kerende grondbewerking (zie kader, redactie) toepassen in plaats van ploegen. Dit zorgt ervoor dat er bij hevige buien meer water in de grond wegzakt en minder over het oppervlak wegstroomt. Overigens wordt dit (of het nemen van maatregelen die vergelijkbaar effectief zijn) vanaf 2013 verplicht.”

SCHOON REGENWATER UIT HET RIOOL

Jan Schrijen: „Een ander belangrijk aandachtspunt wat schoon water betreft is dat we proberen om zoveel mogelijk schoon regenwater uit het riool te weren. Dan vinden er bij zware buien minder riooloverstorten plaats (de waterkwaliteit van de beken wordt dan beter) en gemeenten hoeven minder te investeren in bergbezinkbassins of grotere rioolbuizen. Het dakwater van huizen kan bijvoorbeeld naar infiltratieputten of naar vijverpartijen geleid worden. We hebben als waterschap nu al een afkoppelsubsidie voor particulieren en bedrijven (de stimuleringsregeling afkoppelen). Dat gaat per vierkante meter afgekoppeld dakoppervlak. Mensen die het dakwater niet naar het riool laten lopen kunnen bijvoorbeeld voor de eerste 100 m² € 5,- per vierkante meter subsidie ontvangen, daarna loopt het subsidiebedrag omlaag van € 2,50 tot € 1,80 per vierkante meter.

Om gemeenten te stimuleren om overstorten van vies rioolwater op beken zoveel mogelijk te voorkomen, zijn wij van plan om (samen met de Provincie Limburg) een subsidie (overstortregeling) voor gemeenten in het leven te roepen. Gemeenten kunnen het subsidiegeld dan inzetten voor de aanleg van een vergroot bergbezinkbassis of een groene berging, die verder gaat dan de basisinspanning. Het doel van de overstortregeling is om overstorten van vies rioolwater op beken terug te brengen naar een frequentie van eenmaal per twee of vijf jaar. Dit is afhankelijk van de kwetsbaarheid van de ontvangende beekjes.”

HOE SCHOON IS HET WATER NU EIGENLIJK IN LIMBURG?

Jan Schrijen: „Wat betreft de maatregelen voor de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) blijkt een aantal wateren al gedeeltelijk te voldoen aan de doelstellingen van de Goede Ecologische Toestand . Aan drie beken is de status ‘natuurlijk’ toegekend, omdat ze nog vrijwel overal op een natuurlijke manier in het landschap meanderen (de Roer, de Rode beek Meinweg en de Gulp). De meeste beken voldoen ook al aan de KRW-doelstellingen voor chloride, watertemperatuur, zuurgraad en zuurstofgehalte. De fosfaat- en nitraatgehalten blijken echter in veel wateren de normen te overschrijden. Om de KRW-doelstellingen te halen worden de volgende maatregelen genomen: herinrichting van beken (met meanderstroken, natuurvriendelijke oevers, natuurlijke begroeiing enz.), het doorgankelijk maken van de beken voor visdoelsoorten (verwijderen barrières, aanleg paai- en leefgebieden), het verminderen van vervuiling vanuit gemeentelijke rioolstelsels en de verdere verbetering van het zuiveringsproces in rioolwaterzuiveringsinstallaties. Kinderen die onbezorgd kunnen pootje baden in onze beken. Dat is de

uiteindelijke doelstelling. Met de maatregelen die we de komende jaren nemen zijn we er nog niet, maar we maken weer een stap in de goede richting!”

R. van Heel, waterschap Roer en Overmaas

Concrete maatregelen

In de periode 2010 – 2015 neemt het Waterschap Roer en Overmaas onder andere de volgende nieuwe maatregelen:

- Aanleg en onderhoud van erosieremmende maatregelen en het vergroten van ongeveer 150 regenwaterbuffers in Zuid-Limburg ter bestrijding van wateroverlast. Deze opvangbassins kunnen dan extra grote hoeveelheden regenwater – als gevolg van de klimaatverandering – veilig opvangen;
- Bij de rioolwaterzuiveringsinstallaties in Kerkrade-Kaffeberg en Rimburg neemt het waterschap extra zuiveringsstappen om meer stikstof of fosfaat te verwijderen;
- Op termijn sluit het waterschap de rioolwaterzuiveringsinstallaties van Simpelveld en Heerlen, het afvalwater lgaat dan naar respectievelijk Wijlre en Hoensbroek;
- Liefst 29 knelpunten op het gebied van vismigratie worden opgelost (7 stuks in de Middelsgraaf, 13 in de Geul, 1 in de Eyserbeek, 3 in de Selzerbeek, 1 in de Rode beek Brunssum en 4 in de Geleenbeek);
- Ruim 70 kilometer grotere beken richt het waterschap ecologisch in (de beken gaan weer meanderen). De capaciteit van de beken worden dusdanig vergroot dat de beken ook voldoen aan de nieuwe wateroverlastnormering als gevolg van de klimaatverandering. Bij de grotere beken gaat het om 3 km Vlootbeek, 6,7 km Middelsgraaf, 2,9 km Keutelbeek, 10,2 km Geul, 6,3 km Eyserbeek, 8,5 km Selzerbeek, 2,4 km Rode beek Brunssum, 3,4 km Caumerbeek, 23,9 km Geleenbeek, en 2,9 km Anselderbeek;
- Daarnaast worden ook bron- en kwelzones beschermd. Na de planperiode van dit waterbeheersplan voldoen dan 11 van de 17 sterk veranderde waterlichamen aan de morfologische doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water;
- De snelheid waarmee de maatregelen uitgevoerd worden is afhankelijk van grondverwervingsmogelijkheden. De resterende maatregelen worden in de volgende planperioden uitgevoerd. Het gaat daarbij onder meer om grensscheidende beektrajecten, waarvoor veel overleg met buitenlandse waterbeheerders nodig is;
- In Natura-2000 gebieden, zoals de Turfkoelen bij Herkenbosch, worden maatregelen getroffen om verdroging te bestrijden. Ook in andere natuurgebieden wordt samen met de terreinbeheerders naar passende oplossingen gezocht. Denk daarbij aan maatregelen als het afdammen of omleiden van ontwateringsgreppels en het plaatsen van stuwen om water langer in het gebied vast te houden.